

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 Febr. 1884, kl. 12 midd.

Utlåtande, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, hamn- och brobyggnader, vattenkommunikationer samt torrläggning af vattensjuka marker.

(R. A.)

Uti sin nådiga proposition om statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t, i sammanhang med afgifvet förslag till reglering af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, hos Riksdagen gjort framställning om de anslag, hvilka Kongl. Maj:t ansett böra beviljas för utförande af väganläggningar och vägförbättringar, hamn- och brobyggnader, vattenkommunikationer samt arbeten för torrläggning af sådana vattensjuka marker, som, utan att kunna med fördel odlas, sprida frostsador öfver omgifvande nejd; och får Stats-Utskottet härmed ej mindre öfver Kongl. Maj:ts omförmälda förslag än ock öfver en i enskild motion gjord framställning angående en särskild väganläggning afgifva utlåtande.

A) Väganläggningar och vägförbättringar.

1:o.

För anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar har Kongl. Maj:t i sin ofvanberörda nådiga proposition föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1885 bevilja 400,000 kronor.

Bih. till Riksd. Prot. 1884. 4 Saml. 1 Afd. 4 Häft.

Ifrågavarande vägbyggnadsfond blef af sistlidna års Riksdag för år 1884 höjd från 300,000 till 400,000 kronor; och var såsom skäl för denna förhöjning dels af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i dess underdåniga generalförslag rörande allmänna arbeten år 1884, dels af sistlidna års Riksdags Stats-Utskott i dess Utlåtande N:o 14 anfördt, att i de landsdelar, der jernvägar redan funnes anlagda, dessa, långt ifrån att hafva minskat behovet af nya landsvägar, visserligen föranledt att åtskilliga gamla sådana numera ej hade för trafiken samma betydelse som förr, men i stället nödvändiggjort anläggning af nya vägar i den förändrade riktning af trafiken, som jernbanornas sträckning framkallat. De orter åter, hvilka ej kommit i åtnjutande af jernvägar, funne i denna omständighet ett ökadtt stöd för sitt anspråk på statens understöd för väganläggningars utförande, helst just i dessa orter de långa afstånden och den ringa folkmängden gjorde dylika anläggningar både genom väglängd och dryg arbetskostnad mera betungande för de enskilde än i flera andra delar af landet.

Att behovet af anslag ur denna fond fortfarande är stort, har Utskottet inhemtat, bland annat, deraf att, efter fördelning af anslaget för innevarande år, i Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arkiv finnas hvilande ansökningar och granskade förslag till företag, hvilka styrelsen, enligt underdånigt utlåtande den 8 sistlidne Januari, ansett förtjenta att understödjas med statsbidrag af ett kommande års vägbyggnadsfond och för hvilka anläggningskostnaden beräknats till sammanlagdt omkring 1,500,000 kronor.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förvarande förslag, för år 1885 såsom bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar anvisa ett belopp af 400,000 kronor.

2:o.

I en inom Första Kammaren väckt motion (N:o 11) har Herr *P. A. H. Stjernspetz* föreslagit, att Riksdagen måtte för undersökning af en större landsvägs anläggande från Ström i Jemtland öfver trakterna Dorothea, Långtjern, Åtskilje, Malå, Aborrträsk, Svartlå och Lassbyn till Yttermor eller Forsbyn i Kalix' socken af Norrbottens län samt för påbörjandet af en sådan väg emellan Ström och Dorothea, ställa till Kongl. Maj:ts förfogande 50,000 kronor att af statsverket under år 1885 utgå.

Herr Stjernspetz har i sin motion, som är åtföljd af en karta och till hvilken Utskottet beträffande detaljerna får hänvisa, fäst uppmärksamheten derpå, att den del af Norrland, som låge norr om staden Hernösand eller, rättare sagdt, norr om Ångermanelfven, vore omöjlig att verksamt försvara. Orsaken dertill vore den, att blott en enda väg, gående helt nära hafskusten, förbunde denna landsdel med det öfriga Sverige. Afståndet från Ångermanelfven till Haparanda vore öfver 65 mil, hvartill komme ytterligare 40 mil till Sveriges nordligaste spets. Hvarhelst en större svensk truppstyrka skulle samlas i denna landsdel, för att utdrifva en inbrytande fiende, kunde den af fienden med största lätthet afskäras ifrån all förbindelse med södra delen af landet eller med dess s. k. operationsbas, hvilken ej kunde utgöras af någon nordligare trakt än trakten emellan Hernösand—Sollefteå—Östersund. Efter anläggande af en väg i det inre af Norrland, som förbunde trakten kring Östersund med trakten omkring Kalix, gjordes det emellertid möjligt för en svensk styrka att redan vid Neder-Kalix upptaga striden. Våra trupper kunde nemligen på denna väg hålla sin förbindelse öppen med Östersund och derigenom med hela vårt land samt med Norge. De kunde på denna väg erhålla alla behöfliga förnödenheter och förstärkingar, och de ständiga passen lemnade tillfälle för äfven ett litet antal försvarare att göra fienden kraftigt motstånd. Afståndet från Östersund till Kalix blefve cirka 50 mil, men vore nu med begagnande af den farliga strandvägen $87\frac{3}{4}$ mil, hvarföre den nya vägen förkortade afståndet med icke mindre än $37\frac{3}{4}$ mil. Äfven 50 mil vore en afskräckande lång väg, men vid befarandet af ett fredsbrott kunde på denna väg framflyttas behöfliga förråd, så att de komme vår opererande armé så nära som kunde behövas. Jemväl för att utan risk kunna samla en corps vid Umeå emot en fiende, behöfdes ej mera än att en god väg funnes från Östersund till Dorothea, eller blott att man utsträckte den emellan Östersund och Ström redan befintliga vägen till Dorothea, en sträcka af ej mera än 6 mil. Kortaste körvägen emellan Östersund och Umeå vore nu 46 mil, men genom denna nya väg till Dorothea blefve den blott cirka 32 mil. Då den nya vägen blifvit färdig till Dorothea, kunde, såsom sålunda nämnts, våra trupper utan risk uppställas vid Umeå; när den blifvit färdig till Malå, kunde de uppställas vid Skellefteå; när den blifvit utsträckt till Aborrträsk, kunde de samlas vid Piteå; när den uppnått Svartlå, kunde de intaga ställning vid Luleå, och när den uppnått Forsbyn, kunde de möta fienden redan vid Neder-Kalix och Råne med förtrupperna ända fram emot Haparanda.

Möjligheten att försvara en landsdel berodde i allra första rummet derpå att man hade vägar dit, på hvilka försvararne med trygghet kunde komma till landsdelen. Ifrån det att landsdelen norr om Ångermanelfven

nu knappast på något sätt kunde försvaras, blefve dess försvar, genom antagandet af motionärens förslag, en jemförelsevis lätt uppgift; den af de krigförande, som beherskade Östersjön med sin flotta, kunde väl ännu beherska kusten, men han kunde svårligen besätta någon större del af densamma, eller sprida sig, emedan han ständigt vore hotad från den nya vägen och i så fall lätt kunde tillfogas känbara nederlag.

Om den föreslagna vägen vore vigtig i militäriskt hänseende, så vore han det ej mindre för dessa aflägsna orters ekonomiska utveckling och befolkande.

Utan att ega farbara förbindelser med hvarandra, slöte alla de vägar, som inom Norr- och Vesterbotten ledde från kusten till det inre af landet, i mer eller mindre uppodlade vildmarker eller de s. k. lappmarkerna. Om man t. ex. ifrån Dorothea kyrkoby skulle vilja färdas eller transportera varor till det 6 mil derifrån belägna Ström, eller till Östersund, dit afståndet tvärs öfver vore 13 mil, måste man först färdas ner till hafskusten i trakten af Umeå, dit afståndet vore cirka 18 mil, sedan följa kusten till Ångermanelfven, så upp igen till det inre af landet, och sålunda vore den nuvarande körvägen emellan Dorothea och Ström omkring 40 mil och emellan Dorothea och Östersund 46 mil. Liknande vore förhållandet öfver allt i det inre af landet, oaktadt inga större svårigheter förefunnes att anlägga vägar i den föreslagna riktningen. Att någon större odling eller annan rörelse än nedflottning af timmer i elfvarne skulle kunna uppstå vore derföre nästan omöjligt af brist på kommunikationer. Eljest saknade dessa trakter ingalunda stora odlingstillfällen. Tvärtom hade det inre af Norrland i alla hänseenden vida större naturliga tillgångar än sjelfva kustlandet. Vägen vore derjemte föreslagen att gå så, att den skulle beröra eller komma i närheten af de talrika långa segelbara vattnen, som låge på den här jemnländta bygden. Folkmängden vore, ehuru spridd, ej obetydlig. Enligt senaste officiella statistiska berättelse utgjordes den i de socknar, som vägen skulle komma att genomgå, eller som låge så nära intill densamma, att *hela* befolkningen deraf skulle draga den största nytta, af 55,037 invånare, och de socknar, som genomskures delvis af den föreslagna vägen eller hade till stor del nytta af densamma, beboddes af 82,235 invånare. För att till enskildt och allmänt gagn tillgodogöra Norrlands naturliga rikedomar fordrades nödvändigtvis vägar, och svårligen kunde man tänka sig en väg på cirka 39 mils längd inom våra landamären, som skulle kunna gagna så som den föreslagna.

Motionären har, såsom synes, begärt medels anvisande både till undersökning om den föreslagna vägen och till densammas påbörjande. Ett så omfattande företag synes likväl ej böra beslutas utan föregången, af behöriga myndigheter verkställd pröfning angående behovet af den föreslagna anlägg-

ningen. Förslaget synes hafva sin närmaste och hufvudsakligaste grund i strategiska skäl, i omsorgen om landets försvar, och således beröra ett område för statens verksamhet, der lämpligheten af hvarje särskild åtgärd är beroende af dess större eller mindre ändamålsenlighet i förhållande till planen för det hela. Det lärer hvarken för Utskottet eller för Riksdagen vara möjligt att härom omedelbart ingå i pröfning, och på grund häraf, samt enär Kongl. Maj:t ej lärer sakna medel till bestridande af kostnaderna för en utredning i ämnet, om Kongl. Maj:t finner den af motionären väckta frågan böra dertill föranleda, hemställer Utskottet,

att Herr Stjernspetz' ifrågavarande motion ej må vinna Riksdagens bifall.

B) Bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer.

3:o.

För *understödjande af brobyggnader och mindre hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder* har Kongl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen måtte för år 1885 anvisa samma belopp, som för åren 1883 och 1884 beviljats, eller 100,000 kronor.

Af det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokoll för den 9 sistlidne Januari (sjette hufvudtiteln, sid. 50) inhemtas, att enahanda anslag för innevarande år redan blifvit af Kongl. Maj:t fördeladt, samt att planer till åtskilliga arbeten af denna art, för hvilkas utförande understöd sökts, äro hos Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inneliggande; och har nämnda styrelse i sitt den 20 sistlidne November afgifna generalförslag intygat, att ifrågavarande fond fortfarande med begärlighet anlitas.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, till *understödjande af brobyggnader och mindre hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder* för år 1885 anvisa 100,000 kronor.

C) Vattenaftappningsföretag.

4:o.

Jemte det sistlidna års Riksdag, enligt dess underdåniga skrifvelse den 11 Juni 1883 (N:o 67), beslöt bildande af en särskild fond med ändamå

att genom *lån* understödja *odling* af sankta trakter och för åren 1884—1888 meddelade bestämmelser angående nämnda fond, anvisade Riksdagen, till *understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som utan att kunna med fördel odlas sprida frostsador öfver omgifvande nejd*, för år 1884 ett belopp af 100,000 kronor; och har Kongl. Maj:t för samma ändamål äskat enahanda belopp för år 1885.

Anslag af dessa medel må, enligt därför gifna bestämmelser, utgöra högst en tredjedel af den beräknade kostnaden för torrläggningsföretaget; och ehuru erfarenhet ännu ej kunnat vinnas om i huru stor utsträckning ifrågavarande anslagsbelopp kan komma att anlitas under tillämpning af den stadgade bestämmelsen att detsamma afser endast sådana marker, som ej kunna med fördel odlas, har Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordat dess bibehållande vid ofvannämnda summa af 100,000 kronor.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som utan att kunna med fördel odlas sprida frostsador öfver omgifvande nejd, för år 1885 anvisa 100,000 kronor.

5:o.

I afseende å *vilkoren för erhållande och tillgodonjutande af de här ofvan omförmälda statsbidrag* samt angående *kontrollen derå att arbetena utföras enligt fastställda planer* hemställer Utskottet,

att de i Riksdagens underdåniga skrivelser den 27 April 1881 (N:o 69) och den 11 Juni 1883 (N:o 67) intagna allmänna vilkor och föreskrifter fortfarande skola blifva gällande.

Stockholm den 6 Februari 1884.

På Stats-Utskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Sammandrag af de uti Stats-Utskottets Utlåtande N:o 5 tillstyrkta statsbidrag för väganläggningar och vägförbättringar, hamn- och brobyggnader, vattenkommunikationer samt torrläggning af vattensjuka marker.

	Anslag.	Summa.
A) Väganläggningar och vägförbättringar.		
Till <i>fond</i> för <i>anläggning</i> af nya samt <i>förbättring</i> eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda <i>vägar</i>	400,000	
B) Bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer.		
Till <i>fond</i> för understödjande af <i>brobyggnader</i> och <i>mindre hamnbyggnader</i> samt <i>upprensning</i> af <i>åar</i> och <i>farleder</i>	100,000	
C) Vattenaftappningsföretag.		
Till <i>fond</i> för understödjande af <i>torrläggning</i> utaf sådana <i>vattensjuka marker</i> , som utan att kunna med fördel odlas sprida <i>frostskador</i> öfver omgifvande nejd	100,000	600,000